

SAU023
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN AMACI,
GÜVENLİK KÜLTÜRÜ VE TARİHÇE

Hedefler

- İş sağlığı ve güvenliği kavramları,
- İş Sağlığı ve güvenliğinin tarihçesi,
- İş güvenliği kültürü
- İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşlar,

hakkında bilgi sahibi olacaksınız.

İçindekiler

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN AMACI, GÜVENLİK KÜLTÜRÜ VE TARİHÇE

- ▣ İş Sağlığı Ve Güvenliği Nedir?
- ▣ İş Sağlığı Ve Güvenliği Politikası
- ▣ Dünyada İş Sağlığı Ve Güvenliğinin Tarihçesi
- ▣ Türkiye’de İş Sağlığı Ve Güvenliğinin Tarihçesi
- ▣ İş Güvenliği Kültürü
- ▣ İsg İle İlgili Ulusal Kuruluşlar
- ▣ İsg İle İlgili Uluslararası Kuruluşlar

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ NEDİR?

İşyerlerinde çalışılan ortamının, sıcaklığı, nemi, aydınlatma durumu, gürültüsü, titreşimi, basıncı, ortamda bulunan ışınlar gibi bazı fiziksel özellikleri çalışanın sağlığını ve işyerinde yürüttüğü çalışma faaliyetini önemli bir şekilde etkilemektedir.

Çalışanların sağlıklı ve güvenli çalışmalarını sağlamak üzere alınması gereken tedbirler dizisidir.

İşyerlerinde işin yürütümü sırasında, çeşitli sebeplerden kaynaklanan, çalışanların sağlığına ve güvenliğine zarar verebilecek şartlardan korunmak amacıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalardır.

ILO ve WHO' ya göre İş Sağlığı ve Güvenliği

Bütün mesleklerde çalışanların bedensel, ruhsal ve sosyal iyilik hallerinin korunması, geliştirilmesi ve en üst düzeyde sürdürülmesidir.

İşin insana ve işçinin kendi işine uyumunun sağlanmasıdır.

Birleşmiş Milletlere göre İş Sağlığı ve Güvenliği

[B.M. Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, 1975 (M. 7)]

İş sağlığı ve güvenliği bir insan hakkıdır.

Bu sözleşmenin taraf devletleri,

Herkesin adil ve elverişli çalışma koşullarında,

Özellikle güvenli ve sağlıklı ortamlarda çalışma hakkını tanırırlar.

Ülkemizde iş güvenliği kavramı çoğu zaman sosyal güvenlik kavramıyla karıştırılmaktadır, halbuki iş güvenliği tanımı genel anlamda, yalnızca çalışanların değil tüm işletmenin ve üretimin de güvenliği düşünülerek üç ayrı alandaki çalışmaların birleşimi olarak kabul edilmektedir.

İş Güvenliği : İşin devamlı ve çalışanlara zararlı olmamasıdır.

İşletme Güvenliği : İşyerinin çalışma şartlarına uygun şekilde düzenlenmiş, yapılan işe göre gerekli güvenlik önlemlerinin alınmış olması halidir.

Üretim Güvenliği : İş yerinde üretilen maddelerin satışının devamlı olması, ürünün de çalışana ve topluma zarar vermeyecek şekilde muhafaza edilmesidir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ POLİTİKASI

Hedefi: Çalışanın en temel hakkı olan, yaşama hakkı ve sağlığını korumak için güvenli bir çalışma ortamı sağlamaktır.

Strateji:

- ❑ Sağlığı bozucu faktörleri tespit etmek
- ❑ Bireysel özellikler değerlendirmek
- ❑ İşyeri ortam faktörleri belirlemek
- ❑ Bu faktörleri kontrol etmek, olumsuz faktörleri olumlu hale getirmek

İş Sağlığı ve Güvenliği Politikasının Başarılı Olması için Yapılması

Gerekenler

- ◆ Devlet, işçi ve işverenin üçlü katılım sağlanmalı,
- ◆ Ulusal kalkınma hedefleri ile uyumlu olmalı,
- ◆ İlgili mevzuat hazırlanmalı,
- ◆ Kurumsal ve mali kaynak olmalı,
- ◆ Taraflar ve toplum bilgilendirilmeli,
- ◆ Gönüllü katılım özendirilmeli,
- ◆ Sürekli gözden geçirilmeli.

DÜNYADA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHÇESİ

İlk çağlarda iş veya çalışma hayatı

İnsanlar yaşamak ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak için, doğada var olan yiyeceklerin bulunması, yiyeceklerin saklanması, doğal şartlara göre barınak temini, et veya kürkleri için avcılık, v.b. İşlerle uğraşıyorlardı.

Kaza ve yaralanmalar çalışma hayatının tehlikeleri olarak gündeme gelmemiştir.

Taş ocakları ve madenlerde İSG

Sonraki yıllarda insanlar, ihtiyaçlarını temin etmek için topraktan taş ve kıymetli madenleri çıkarttılar. Araç- gereç, el aletleri ve silah yapmışlardır. Bu aletlerle toprağın işlenmesi (MÖ 9000), barınak ve ulaşım aracı yapımı v.b işler yaptılar.

Madenciliğin başlaması ile İSG konuları arttı. Madencilik eski çağlardan beri var olan tehlikeli bir iş türü olarak bilinmektedir. Eski çağlarda tehlikeli olan işlerde esirler, köleler ve suçlular çalıştırılıyordu. Hastalanan, kaza geçiren ve ölenlerin yerlerine başkaları bulunabiliyordu. Bu nedenle çalışanların hastalanması veya ölmesi toplumun ilgisini çekmiyordu.

Eski Mısır' da mimar-mühendis olarak çalışan hekim ve rahip olan İmhotep M.Ö. 2780 yıllarında, piramitlerin yapımı esnasında meydana gelen kazalarda çok sayıda ölenlerin olduğuna ve çalışanlarda bel incinmeleri şeklindeki sağlık sorunlarına işaret etmiştir.

Tarihte İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili çalışmalar

Heredotus (M.Ö. 484-425) : İlk kez işçilere yeterli besin verilmesi üzerinde durmuştur.

Aristoteles (M.Ö. 384 -222): Koşucuların hastalıklarından söz etmiş, gladyatörler için özel diyet önermiştir.

Plato (M.Ö. 254-184) : Bazı esnaf ve zanaatkarların çalışma pozisyonlarından ileri gelen şekil bozuklukları ile ilgili bilgi vermiştir.

Hippokrates (M.Ö. 460-370) : İlk kez kurşunun zararlı etkileri üzerinde durmuş, kurşun koliğinden söz ederek onu tanımlamış, aynı zamanda halsizlik, görme bozuklukları ve felçler ile kurşuna maruziyet arasında ilişki bulunduğuna dikkat çekmiştir.

Nicander (M.Ö. 200) : Hipokrates'in çalışmalarını genişletmiş, kurşun koliği ve kurşun anemisini incelemiş ve bunların özelliklerini tanımlamıştır. Bu dönemde yapılan çalışmalar sağlık ve güvenlik sorunlarının saptanması ve tanımı ile sınırlı kalmamış, zararlı etkilerden korunma yöntemleri de geliştirilmiştir.

Pliny, (M.S. 23- MS 79) : Çalışma ortamındaki tehlikeli tozlara karşı çalışanların korunması amacıyla maske yerine geçmek üzere başlarına torba geçirmelerini önermiştir.

Juvenal (M.S. 60-140) : Demircilerin göz lezyonları ile ayakta durarak çalışanların varislerinden söz etmiştir.

Georg Agricola (1490-1555) : “De Re Metallica” adlı yapıtında, madencilerde ortaya çıkan hastalıkları tanımlamış, bunlara karşı korunma önlemlerini anlatmış, toza karşı maden ocağının havalandırılmasından, iş kazalarından ve korunma yöntemlerinden söz etmiştir.

Paracelsus (1493-1541) : Madencilerde ve baca temizleyicilerinde meslek hastalıkları saptamış, “De Morbis Metallicis” adlı kitabında, bu gün pnömokonyoz diye bilinen kronik akciğer hastalıklarının klinik tablosunu çizmiş ve “meslek hastalıkları riskinin artması, endüstriyel gelişmenin gerekli ve birlikte olan sonucudur” demiştir.

Bernardino Ramazzini (1633-1714): İş sağlığının babası olarak bilinen İtalyan hekim. Modena Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde epidemiyoloji profesörü olarak görev yapmıştır. Daha önceki yıllarda Modena ve Padua şehirlerinde doktorluk yaparken işyerlerini ziyaret etmiş ve buradaki gözlemlerini de ekleyerek “De Morbis Artificum Diatriba” adlı kitabını yazmıştır. Ramazzini, o dönemde var olan hemen her meslek grubunun sağlık risklerinden, risklere karşı alınacak güvenlik önlemlerinden, ve hatta işçinin çalışma pozisyonu, iş-işçi uyumu gibi ergonominin temel ilkelerinden söz etmiştir. Hipokrat çağından bu yana, hastalara sorulan klasik soruların (anamnez) yanına “ne iş yapıyorsunuz?” sorusunu ekleyerek genel kural haline getiren Ramazzini, hastalık ile iş arasında ilişki kurarak, etiyolojik faktörü saptamayı amaçlamıştır.

Sanayi Devrimi ve Sonrası İSG

1761’ de Buhar keşfi ile birlikte, fabrikalar oluştu. Tarımda çalışanlar fabrikalarda çalışmaya başladı.

Göçlerle birlikte, Ailelerin parçalandı. Sağlıksız koşullarda barınma, Yetersiz beslenme, Uzun süre çalışma, aşırı yorgunluk, Olumsuz çevre koşulları, salgın hastalıklar, İş kazaları ve meslek hastalıkları Çalışanın sağlığının bozulmasına ve ölümlere neden oldu. İSG toplumsal sorun olarak toplumun ilgisi çekmeye başladı.

Dünyada İSG ile ilgili ilk yasal düzenlemeler

1802 de çıraklara yönelik olarak (Health and Morals of Apprentices Act) ilk yasal düzenleme İngiltere’de yapıldı. Çalışma süresi düzenlendi. Günlük çalışma süresi 12 saatle, haftalık çalışma süresi 58 saatle sınırlandırıldı.

1833 de çıkarılan yasa ile

- En küçük çalışma yaşı 10 oldu.
- Doktor raporu (işe giriş muayenesi) getirildi.

1847 de işyeri denetimi yasalaştı. İş müfettişliği (fabrika denetçiliği) başladı.

TÜRKİYE'DE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHÇESİ

Osmanlı Döneminde İSG

Osmanlı döneminde sosyal güvenlik ahilik, loncalar ve vakıflar vasıtasıyla sağlanmaya çalışılmıştır.

- Gümüşhane, Ergani, v.b madenlerdeki çalışmalar
- 1829'da Ereğli'de bulunan kömür madeni ile ilgili çalışmalar
- 1867'de Dilaver Paşa Nizamnamesi
- 1869'da Maaddin Nizamnamesi

Çalışma koşulları, yatakhane, çalışma süresi, ücret, v.b. sosyal hayatı düzenleyen ilk belgelerdir.

1871'de kurulan Ameleperver Cemiyeti, tekstil, gıda, kağıt işkolu işçilerinin, 1895' de Osmanlı Amele Yardımlaşma Cemiyeti Tophane işçilerinin, çalışma koşullarının iyileşmesi için çalışma yaptılar.

Cumhuriyet Döneminde İSG

Cumhuriyetin ilk yıllarında Umumi Hıfzısıhha kanunu çerçevesinde Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen İşçiler hıfzısıhhası ve Gayri sıhhi müessese gibi çalışmalar mevcuttu. Ayrıca işçi işveren ilişkileriyle ilgili Medeni kanun ve Borçlar Kanunu, bu alandaki yasal düzenlemelerdir.

1936 yılında ilk İş Kanunu(3008 sayılı) çıkarılmıştır. Bundan sonra 1971 yılında 1475 sayılı İş Kanunu çıkarılmıştır.

1964 yılında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu çıkarılmıştır.

1971 yılında 1475 sayılı İş Kanunu ve 2003 yılında 4857 sayılı İş kanunu çıkarılmıştır. Yürürlükte olan İş Kanunu 4857 sayılı kanundur.

2006 yılında 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu çıkarılmıştır ve yürürlükte dir.

2012 yılında 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çıkarılmıştır ve yürürlükte dir.

İŞ GÜVENLİĞİ KÜLTÜRÜ

İş güvenliği kültürü, iş güvenliğinin öncelikli olduğu yaşam biçimidir. Güvenlik bilgiye dayanır ve içselleştirilmiş ve yaşam biçimi haline getirilmiş bilgi, güvenlik kültürünü oluşturur. İş güvenliği göz ardı edildiğinde, “İş kazası” ve “Meslek hastalığı” oluşur.

İş güvenliği kültürünün geliştirilmesi

- İş kazalarının azaltılması,
- Meslek hastalıkları ve işle ilgili hastalıkların azaltılması,
- İşten memnuniyet/mesleki tatminin artması, ve
- Çalışanların yaşam kalitesinin artması sonucunu doğuracaktır.

İş güvenliği kültürünün geliştirilmesinde

- A) Devlet,
 - B) İşveren,
 - C) Çalışanlar/sendikalar,
 - D) Üniversiteler ve
 - E) Meslek örgütlerine
- çeşitli görevler düşmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliğine Bütünsel Yaklaşım

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Madde 23

1. Herkesin çalışma, işini özgürce seçme, adil ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.

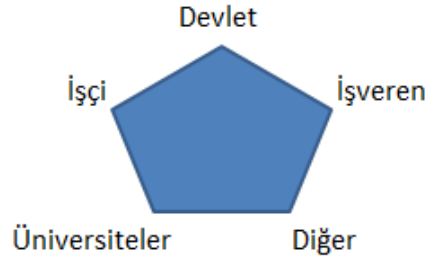
2. Herkesin herhangi bir ayırım gözetilmeksizin eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır.

3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gereğinde başka toplumsal koruma yollarıyla desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.

4. Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma ya da sendikaya üye olma hakkı vardır.

Madde 24

Herkesin iş saatlerinin makul ölçüde sınırlandırılması ve ücretli dönemsel tatiller dahil, dinlenme ve boş zamana hakkı vardır.

İş Sağlığı ve Güvenliği çok bileşenli bir bilim dalıdır. Aynı zamanda da birden fazla tarafın bir araya gelmesi ile ortaya çıkar. Eğer tarafların kimler olduğu iyi bilinmezse işin özünü anlamak da, çözüm de o denli zorlaşacaktır.

İş Sağlığı ve Güvenliği yönetimi, yalnızca üst yönetimin sorumluluğunda olmayıp, müdürlerin her birini veya firma danışmanlarını veya İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanları ile tüm çalışanları işin içine sokar.

Organizasyonel öncelikleri belirleyen üst yönetimden, bir kazayı veya potansiyel tehlikeyi gözlemleyebilecek işçiye kadar herkesi kapsar ve taahhüdünü gerektirir.

Etkin bir risk yönetimi kültürüne sahip olmak demek, insanların içinde birlikte çalışabilecekleri ve herhangi bir kayıp olmadan önce potansiyel problemleri tanıyabilecekleri ve bunları ortadan kaldıracabilecekleri proaktif bir yaklaşıma sahip olmaları demektir.

Etkin bir “İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Yönetim Kültürü” için herkesin buna gerçekten inanması gerekir.

İş emniyeti önceliği hakkında yönetimden gelen istikrar sinyalleri, tehlikelerin ve risklerin kontrol edilmesi ve tanınması için önemlidir.

Uygun bir “İş Emniyeti Kültürü” nü başarmak için bir organizasyonun risklere karşı sahip olacağı genel davranış biçiminin büyük önemi vardır.

İş kazaları, meslek hastalıkları ve normal hastalıklar nedeniyle oluşan ekonomik kayıpları ortadan kaldırmak için her şeyi zamanın akışına mı bırakalım, yoksa süreci kısaltmak için bir şeyler mi yapalım? Bu soruya verilecek yanıt “bir şeyler yapmamız gerektiğidir”. Her şeyden önce, birbirlerinin varlık nedeni olan işçi ve işverenin işbirliği zemininde yapması gereken o kadar çok şey var ki. Ayrıca işçi ve işverenin, Devletin konu ile ilgili birimleri ile işbirliği yapması ve koordineli çalışması gereklidir.

Bu da yetmez. Başta meslek kuruluşları ve sendikalar olmak üzere Üniversiteler, iş sağlığı ve güvenliği alanında çalışan firmalar da dahil geniş bir yelpazede işbirliği gereklidir.

İş kazaları ile meslek hastalıkları nedeniyle oluşabilecek zararı azaltabilmek için işletmelerin iş sağlığı ve güvenliği için bütçelerinde bu konulara ayıracakları fon bulunmalı, yönetimin iş sağlığı ve güvenliği konularının önemi açısından bilinçli olması ve bu konularda kararlı ve etkili kuralların uygulanmasının sağlanması gerekmektedir.

İşyerinin planlanması, kurulması ve organizasyonu aşamasında inşaat ve tesisat projelerinin hazırlanmasında, makine tasarımı ve teknoloji seçiminde, hammadde ve makine kullanımında, işyeri organizasyonu çalışmalarında görev alan mühendislerin işçi sağlığı ve iş güvenliğine katkıları çok önemlidir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarının çözüme kavuşturulmasına yönelik önlemlerin geliştirilmesi çalışmaları bir çok bilim dalını yakından ilgilendirmektedir. Bu çalışmaların temelini ise üretim sürecinin gereği olarak mühendislik bilgileri oluşturmaktadır.

Günümüzde üretim sürecinde kullanılan ve ortaya çıkan çok sayıda kimyasal madde, gürültü, titreşim, ısı, nem, radyasyon gibi çeşitli etkenler ile giderek daha da karmaşık bir nitelik kazanan üretim yöntem ve araçları işçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarında mühendislerin daha etkin görev almalarını gerektirmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği çalışmaları çok yönlü ve kapsamlı çalışmaları gerektirmekte, uzmanlık ve deneyim büyük önem kazanmaktadır.

İş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenerek sağlıklı ve güvenli işyerleri oluşturulması, böylece kaliteli ve verimli üretim gerçekleştirilebilmesi için konunun uzmanı kişi ve kuruluşlarla işbirliği yapılması ve ekip çalışması gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği mevzuatının gerektirdiği yasal zorunlulukların yerine getirilmesi kadar, büyük üzüntülere, maddi kayıplara ve tazminatlara neden olan iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi için bu tür bir çalışma yapılması gereklidir.

Devletin İSG konusundaki görevleri

- ☐ Daha çok gözlemci, aydınlatıcı, teşvik edici ve arabulucu niteliktedir.
- ☐ Bu konuda en önemli etkinliği, gerekli koşul ve standartları mevzuatla düzenlemek ve denetimi sağlamak olmalıdır.
- ☐ Kayıt-dışı istihdamın önlenmesi
- ☐ Çocuk işçiliğinin yok edilmesi
- ☐ Cinsiyet ayrımcılığının yok edilmesi
- ☐ Sosyal güvenliğin desteklenmesi
- ☐ Gelir dağılımı adaletsizliğinin azaltılması
- ☐ Yaşanabilir bir asgari ücretin saptanması
- ☐ İşyerinde çalışan işçi sayısına bakılmaksızın, her çalışanın İSG hizmetlerinden yararlanmasının sağlanması
- ☐ Kamu sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi
- ☐ Güvenilir bir kayıt sistemi kurulması
- ☐ İş kazalarının “Bilimsel” analizi
- ☐ İşçi Sağlığı Enstitülerinin kurulması/yaygınlaştırılması
- ☐ Yasalarda çalışanların korunması

İşverenin İSG konusundaki görevleri

- ☐ Üretim süreçlerinde “Önce verimlilik” yerine “Önce insan” yaklaşımının benimsenmesi
- ☐ Risk değerlendirmesi ve risk yönetimi yaklaşımının benimsenmesi
- ☐ İşyerinde çalışan işçi sayısına bakılmaksızın, her çalışanın İSG hizmetlerinden yararlanmasının sağlanması
- ☐ İşyeri sağlık ve güvenlik birimlerinin desteklenmesi
- ☐ İlk ve acil yardım hizmetlerinin organizasyonu
- ☐ Çalışanların eğitimi
- ☐ Veri akışının sağlanması
- ☐ İş kazalarının “Bilimsel” analizi

İşçinin İSG konusundaki görevleri

- ☐ Makinalar, aletler ve malzemeleri “doğru” kullanmak
- ☐ Kendisine teslim edilen kişisel koruyucu donanımları usulüne göre kullanmak
- ☐ Kendisinin ve başkalarının sağlığını önemsemek
- ☐ Sağlık ve güvenlik kurallarına uymak

- ❑ Tehlike durumlarını ilgililere bildirmek
- ❑ Hastalık ve kazaları ilgililere bildirmek
- ❑ Sadece kendisine verilen görevi yerine getirmek, görevi olmayan işleri yapmamak
- ❑ Bilme ve bilgi edinme hakkını kullanmak

Üniversitelerin İSG konusundaki görevleri

- ❑ İSG ve Sosyal politikalara bilimsel katkı sağlamak
- ❑ Güvenilir bir kayıt sistemi kurulmasına bilimsel altyapı oluşturmak
- ❑ İş kazalarının “Bilimsel” analizi,
- ❑ İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanında çalışacak insan gücünün temel eğitimini vermek
- ❑ İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanında çalışacak insan gücünün mezuniyet sonrası sürekli eğitimine katkı sağlamak
- ❑ İSG ile ilgili araştırmalar yapmak
- ❑ İSG ile ilgili laboratuvarlar kurmak
- ❑ İSG ile ilgili akademik ortam oluşturmak

İşçi Sendikalarının İSG konusundaki görevleri

- ❑ İşyeri, iş kolu ve üretim süreci ile ilgili bilgi sahibi olunması,
- ❑ Risk değerlendirmesi ve risk yönetimi süreçlerine katılımın sağlanması
- ❑ İş kazalarının “Bilimsel” analizi
- ❑ İş güvenliğinin yaşamın önceliği biçimine getirilmesine yönelik eğitim verilmesi
- ❑ Örgütlenmenin ve katılımın sağlanması için etkinlik düzenlenmesi

Meslek Örgütlerinin İSG konusundaki görevleri

- Türk Tabipler Birliği
 - Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
 - Türkiye Barolar Birliği
- ve benzeri meslek örgütlerinin görevleri;

- ❑ İSG ve Sosyal politikalarına katkı sağlamak,

- ❑ İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanında çalışacak insan gücünün yetiştirilmesi ve istihdam edilmesi süreçlerine katkı sağlamak
- ❑ İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanında çalışacak insan gücünün mezuniyet sonrası sürekli eğitiminin organizasyonları düzenlemek
- ❑ İş kazalarının “Bilimsel” analizine katkı

İSG İLE İLGİLİ ULUSAL KURULUŞLAR

İş sağlığı ve güvenliği konusunda faaliyetleri olan ulusal kuruluşları aşağıdaki şekilde belirtebiliriz:

- Kamu: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) (İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü: İSGGM; İş Teftiş Kurulu Başkanlığı: İTK; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Eğitim Merkezi: ÇASGEM); Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK); Sağlık Bakanlığı
- İşçi ve İşveren Kuruluşları: Türk-İş, Hak-İş, Disk, Tisk vb
- Üniversiteler
- Mesleki Örgütler: Türk Ergonomi Birliği, Türk Tabipler Birliği (TTB), TMMOB, Türk Hemşireler Derneği

İSG konusunda devleti temsilen **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı**, bağlı 4 ana hizmet birimiyle ilgili çalışmaları yürütmektedir:

- 1) İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM) ile bağlı kuruluş İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezi (İSGÜM)
- 2) İş Teftiş Kurulu Başkanlığı (İTK)
- 3) Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM)
- 4) Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Başkanlığı

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM)

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

- ❑ İş sağlığı ve güvenliği konularında, mevzuatın uygulanmasını sağlamak ve mevzuat çalışması yapmak,
- ❑ Ulusal politikaları belirlemek ve bu politikalar çerçevesinde programlar hazırlamak,
- ❑ Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,
- ❑ Etkin denetim sağlamak amacıyla gerekli önerilerde bulunmak ve sonuçlarını izlemek,

- ❑ Standart çalışmaları yapmak, normlar hazırlamak ve geliştirmek, ölçüm değerlendirme, teknik kontrol, eğitim, danışmanlık, uzmanlık ve bunları yapan kişi ve kuruluşları inceleyerek değerlendirmek ve yetki vermek,
- ❑ Kişisel koruyucuların ve makine koruyucularının imalatını yapacak kişi ve kuruluşlara yetki vermek, ithal edilecek kişisel koruyucuların ve makine koruyucularının standartlara uygunluğunu ve bu hususlarda usul ve esasları belirlemek,
- ❑ İş sağlığı ve güvenliği ile iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi konularında inceleme ve araştırma çalışmalarını planlayıp programlamak ve uygulanmasını sağlamak,
- ❑ Faaliyet konuları ile ilgili yayım ve dokümantasyon çalışmaları yapmak ve istatistikleri düzenlemek,
- ❑ Mesleki eğitim görenler, rehabilite edilenler, özel risk grupları ve kamu hizmetlerinde çalışanlar da dahil olmak üzere tüm çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korunmaları amacıyla gerekli çalışmaları yaparak tedbirlerin alınmasını sağlamak,
- ❑ İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezi ve Bölge Laboratuvarlarının çalışmalarını düzenlemek, yönetmek ve denetlemek

İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezi Müdürlüğü (İSGÜM)

İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezi Müdürlüğü faaliyetleri aşağıda belirtilmiştir:

- ❑ İşyeri ortamının sağlık ve güvenlik açısından taşıdığı riskler konusunda araştırmalar yapılması, fiziksel maruziyetin ölçülmesi ve bu konuda metod ve stratejiler geliştirilmesi,
- ❑ Risk değerlendirmesi, ergonomi ve kişisel koruyucu donanımlar konusunda bilgilendirme ve İSGÜM Müdürlüğü hizmetleri kapsamında, Merkez Laboratuvarlarında yapılan gürültü, titreşim, aydınlatma, termal konfor şartları ve toz ölçümü işlemlerinin düzenli bir şekilde yapılması faaliyetlerini yürütmek.
- ❑ Deney Sonuç Raporları'nın teknik yeterliliğini kontrol ederek onaylamak,
- ❑ Kesinleşen çalışma programında yer alan araştırma, hizmet ve eğitim çalışmalarını yürütmek, faaliyet raporlarını hazırlamak,

- ❑ TS EN ISO/IEC 17025:2005'in gereklerine uygun olarak Kalite Yönetim Sisteminin oluşturulması, belgelendirilmesi, onaylanması, yürürlüğe konulması ve uygulanması hususlarında Kalite Yönetim Birimi ve Laboratuvar Kalite Sorumluları ile işbirliği içerisinde çalışmak,
- ❑ Ortam ölçümleri için Deney ve Cihaz Talimatlarını kontrol etmek,
- ❑ Cihaz ve Donanım Kalibrasyon Planları'nın takip edilmesi,

İş Teftiş Kurulu Başkanlığı

İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, 1979 tarihinde çıkarılan "İş Teftiş Tüzüğü" ile kurulmuştur. İş Teftiş Kurulu başkanlığı'nın görev ve yetkileri kısaca şunlardır:

- ❑ Çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını denetlemek,
- ❑ İş teftişiyle ilgili mevzuat çalışması yapmak ve mevzuatta görülen boşluk ve aksaklıkların giderilmesi için alınması gerekli önlemler konusunda görüş bildirmek,
- ❑ İş Teftişi ile ilgili istatistikleri tutmak, değerlendirmek, yorumlamak ve yayınlamasını sağlamak,

Çalışma ve Sosyal Güvenlik eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM)

Amaç ve görevleri

1. Çalışma hayatı, sosyal güvenlik, iş sağlığı ve güvenliği, işçi işveren ilişkileri, istihdam, verimlilik, toplam kalite yönetimi, iş piyasası alomaliye.com etütleri, ergonomi, çevre, ilk yardım, iş istatistikleri ve benzeri konular ile işyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önlemek ve koruyucu hizmetleri yürütmek üzere görevlendirilecek işyeri hekimi, mühendis, teknik eleman, hemşire ve diğer sağlık personeline iş sağlığı ve güvenliği konusunda gerektiğinde Bakanlık birimleri veya ilgili kurum ve kuruluşlar ile birlikte, eğitim programları hazırlamak, eğitim vermek veya eğitim hizmeti satın almak, sertifikalandırmak, bu konularla ilgili araştırmalar yapmak veya yaptırmak,

2. Bakanlık, bağlı kuruluşları ile ilgili kuruluşlarının personeli ile özel veya kamu sektöründe faaliyet gösteren işyerlerindeki işçi, işveren veya yönetici personel için eğitim, seminer ve konferanslar tertip etmek veya bu konularda tertiplenmiş eğitim, konferans ve seminerlere iştirak etmek,
3. Çalışma konuları ile ilgili araştırmalar ve incelemeler yapmak ve bu konularda bilgi ve doküman toplamak
3. İlgililerin talebi veya onayı ile işyerlerinin çalışma konuları ve iş verimi ile ilgili meselelerini inceleyerek görüş ve tavsiyelerde bulunmak
4. Olanakları ölçüsünde istatistikler hazırlamak
5. Türkçe ve yabancı dillerde amacı ile ilgili derleme ve yayın yapmak

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Başkanlığı

Görevleri

- ❑ Ulusal kalkınma strateji ve politikaları ile yıllık uygulama programlarını dikkate alarak sosyal güvenlik politikalarını uygulamak, bu politikaların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak.
- ❑ Hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak.
- ❑ Sosyal güvenliğe ilişkin konularda; uluslararası gelişmeleri izlemek, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yapmak, yabancı ülkelerle yapılacak sosyal güvenlik sözleşmelerine ilişkin gerekli çalışmaları yürütmek, usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmaları uygulamak.
- ❑ Sosyal güvenlik alanında, kamu idareleri arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak.

Kısa vadeli sigorta kolları kapsamında sigortalılara ve hak sahiplerine;

- ❑ Sigortalıya, geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi,
- ❑ Sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması,
- ❑ İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine, gelir bağlanması
- ❑ Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,
- ❑ Hastalık ve analık sigortasından sigortalıya hastalık veya analık hallerine bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince, günlük geçici iş göremezlik ödeneği,

- ▣ Analık sigortası kapsamında emzirme ödeneği,
- ▣ Cenaze Ödeneği,
- ▣ Askerlik ve doğum borçlanması hakları, verilmektedir.

Uzun vadeli sigorta kolları kapsamında;

- ▣ Malullük sigortası kapsamında malullük aylığı,
- ▣ Yaşlılık sigortası kapsamında yaşlılık aylığı ve toptan ödeme,,
- ▣ Ölüm sigortası kapsamında ölüm aylığı, ölüm toptan ödemesi ve aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği ile cenaze ödeneği verilmektedir.

Genel sağlık sigortası kapsamında ise;

- ▣ Genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilere finansmanı sağlanan tıbbî ürün ve hizmetlerinin verilmesi,
- ▣ Genel sağlık sigortalıları ile hak sahiplerinin hastalıklardan korunması amacıyla ilgili kamu idareleriyle kişisel koruyucu sağlık hizmetleri politikalarının tespitine ve etkin bir şekilde uygulanmasına katkı sağlanması,
- ▣ Genel sağlık sigortalıları ile hak sahiplerini ve işverenleri genel sağlık sigortası mevzuatından doğan hakları ve ödevleri konusunda her türlü iletişim araçları ile bilgilendirilmesi, hizmetleri verilmektedir.

İSG İLE İLGİLİ ULUSLARARASI KURULUŞLAR

İş sağlığı ve güvenliği alanında çalışmaları bulunan birçok uluslararası kurum ve kuruluş bulunmaktadır.

- **ILO:** Uluslararası Çalışma Örgütü
- **WHO:** Dünya Sağlık Örgütü
- **UNEP:** BM Çevre Programı
- **IAEA:** Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı
- **UNDP:** BM Kalkınma Programı
- **UNIDO:** BM Sanayii Geliştirme Örgütü
- **ICOH:** İş Sağlığı Uluslararası Komisyonu
- İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı (**OSHA-USA ve OSHA-EU**)

İş Sağlığı Ve Güvenliği Ajansları (OSHA-USA, OSHA-EU)

Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1970'de yürürlüğe giren İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nca (Occupational Safety and Health Act, OSHA) ABD'de "Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü" The National Institute for Occupational Safety and Health (NIOSH) ile İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı (Occupational Safety and Health Administration) kurulmuştur.

OSHA-USA'nın kuruluş amacı, işyeri güvenliği ve işçi sağlığı hakkındaki yasal düzenlemeleri (mevzuatı) çıkarmaktır. NIOSH ise İSG alanında araştırma, eğitim vb faaliyetlerde bulunarak çalışma şartlarının iyileştirilmesi için çalışmaktadır.

Avrupa'da OSHA-EU'nın kuruluş amacı, Avrupa Birliğinde işyerlerinin daha sağlıklı, güvenli ve üretken olmalarına katkıda bulunmaktır. Bu Ajans, iş sağlığı ve güvenliği konusunda ülkelerin gelişimi ve konuyla ilgili bilgi paylaşımını sağlamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

19-22 Temmuz 1946 tarihleri arasında New York'ta toplanan Uluslararası Sağlık Konferansı'nda, Türkiye'nin de içinde bulunduğu 61 ülkenin temsilcileri tarafından WHO Anayasası imzalanarak en az 26 üye ülkenin resmi kabulü ile yürürlüğe girmesi için işlem başlatılmıştır.

Türkiye 2 Ocak 1948 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü'ne üye olmuştur. 26 üye ülkenin resmi kabul işlemi **7 Nisan 1948** tarihinde netleşmiş ve 7 Nisan günü tüm Dünya'da "Dünya Sağlık Günü" olarak kabul edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, **9 Haziran 1949** tarih ve 5062 sayılı Kanun'la Dünya Sağlık Örgütü Anayasası'nı onaylayarak WHO'ya resmen üye olmuştur.

Dünya Sağlık Örgütünün Görevleri

- 1) Sağlık alanında uluslararası nitelik taşıyan çalışmalarda yönetici ve koordinatör makam sıfatıyla hareket etmek.

- 2) BM, İhtisas Kuruluşları, sağlık idareleri, meslek grupları ve uygun görülecek diğer örgütlerle fiili bir işbirliği kurmak ve sürdürmek.
- 3) Devletlere, istek üzerine, sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi için yardım yapmak.
- 4) Uygun teknik yardım yapmak ve acil durumlarda, devletlerin istekleri ya da kabulleri ile gereken yardımı yapmak.
- 5) BM'in isteği üzerine, manda altındaki ülkeler halkı gibi özelliği olan topluluklara sağlık hizmetleri götürmek ve acil yardımlar yapmak ya da bunların sağlanmasına yardım etmek.
- 6) Epidemiyoloji ve istatistik hizmetleri de dahil olmak üzere gerekli görülecek idari ve teknik hizmetleri kurmak ve sürdürmek.
- 7) Epidemik (bölgesel) ve pandemik (dünya çapında) hastalıkların ortadan kaldırılması yolundaki çalışmaları teşvik etmek ve geliştirmek.
- 8) Gerektiğinde diğer İhtisas Kuruluşları ile işbirliği yaparak kazalardan doğan zararları önleyebilecek önlemlerin alınmasını teşvik etmek.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Uluslararası Çalışma Örgütü, 1919'da imzalanan Versay Anlaşmasında öngörülen Milletler Cemiyeti ile ortaya çıkmıştır. Birleşmiş Milletler üyeleri içinde ILO üçlü bir yapıya sahip bulunmaktadır: işveren temsilcileri, işçi temsilcileri ile hükümet temsilcileridir.

1919 yılında kurulmuş olan Uluslararası Çalışma Örgütü, ILO, insan haklarının, sosyal adaletin ve çalışma haklarının iyileştirilmesi için çalışan bir Birleşmiş Milletler ihtisas kuruluşudur. **Türkiye ILO'ya 1932 yılında üye** olmuştur.

ILO, sosyal ve ekonomik konularda ve başka alanlarda geçerli ulusal politikaların geliştirilmesinde ve duruma göre uygulanmasında sendikalar ile işverenler arasındaki "sosyal diyalogu" geliştirerek aynı üçlü yapılanmayı üye ülkelerde de teşvik etmektedir.

Uluslararası asgari çalışma standartları ve ILO'nun genişletilmiş politikaları, her yıl toplanan Uluslararası Çalışma Konferansı'nda belirlenmektedir.

ILO üyesi ülkeler tarafından finanse edilen çalışma programı ve bütçesi ise her 2 yılda bir aynı Konferans tarafından benimsenmektedir. Konferansta ayrıca, dünyada çalışanların durumu ve sosyal konulardaki sorunlar ile ilgili tartışmaların yapıldığı uluslararası forumlar gerçekleştirilmektedir.

Her üye ülkenin, iki hükümet temsilcisi, bir işveren temsilcisi, bir işçi temsilcisi ile konferansa katılma hakkı vardır. Bu delegeler, bağımsız olarak söz alabilirler ve oy verebilirler.

Konferansın yıllık oturumları arasındaki ILO çalışmaları ise, 28 Hükümet temsilcisi ile 14 işçi ve 14 işveren temsilcisinden oluşan Yönetim Kurulu tarafından sürdürülür.

ILO Anayasasının Hedefleri

- ☐ İstihdam ve işsizliğin önlenmesi
- ☐ Çalışma saatlerinin düzenlenmesi
- ☐ Uygun asgari ücret
- ☐ İş dışındaki hastalık ve kazalardan korunma
- ☐ Çocukların, gençlerin ve kadınların korunması
- ☐ Yaşlılıkta ve maluliyette koruma
- ☐ Göçmen işçilerin haklarını korunması
- ☐ Eşit işe eşit ücret
- ☐ Örgütlenme özgürlüğü
- ☐ Mesleki eğitim ve sürekli eğitim

ILO'nun Dört Temel Stratejisi

- 1) Çalışma yaşamında standartlar, temel ilke ve haklar geliştirmek ve gerçekleştirmek;
- 2) Kadın ve erkeklerin insana yakışır işlere sahip olabilmeleri için daha fazla fırsat yaratmak,
- 3) Sosyal koruma programlarının kapsamını ve etkinliğini artırmak
- 4) Üçlü yapıyı ve sosyal diyalogu güçlendirmek

Uluslar arası Çalışma Örgütü'nün sosyal ve ekonomik güvenliği artırma stratejisi , güvenliğin 7 temel boyutuna odaklanmaktadır.

1. **İş piyasası güvencesi** : Devlet güvencesinde, tam istihdam yoluyla uygun istihdam olanakları.
2. **İstihdam güvencesi** : Keyfi işten çıkarmaya karşı koruma, işe alma ve işten çıkarma ile ilgili düzenlemeler, mali yükün işverence karşılanması.
3. **İş güvencesi**: Kişinin mesleğinin, beceri alanının veya kariyerinin korunması, beceri alanı dışında ya da beceride eriştiği yetkinlik düzeyi altında çalıştırmaya ve kısıtlayıcı iş uygulamalarına karşı koruma ve iş deneyiminin korunması, esnaf birliklerine karşı hoşgörü.
4. **Beceri geliştirme güvencesi**: Çıraklık ve iş eğitimi yoluyla, yaygın beceri kazanma ve sürdürme olanağı.
5. **Çalışma güvenliği**: Tüm işçiler için işyerinde sağlık ve güvenlik düzenlemeleri, çalışma saatlerinin sınırlandırılması, uygun olmayan saatlerde çalışma ve gece işinin kısıtlanması yoluyla kaza ve hastalıklardan koruma.
6. **Temsil güvencesi**: Devletin işleyişine ekonomik ve politik olarak katılmış, grev hakkı da olan bağımsız sendikalar, işveren örgütleri ile iş piyasasında ortak sesin varlığının korunması.
7. **Gelir güvencesi**: Asgari ücret, ücret ayarlamaları, kapsamlı sosyal güvence, vergilerin gelire göre ayarlanması ile gelirin korunması.

Türkiye tarafından imzalanmış bazı ILO sözleşmeleri

No. 29: Zorla Çalıştırma Sözleşmesi

Sözleşme zorla ya da zorunlu çalıştırmanın her tür biçimine son verilmesini öngörür. Ancak, askerlik hizmeti, mahkumların belirli bir denetime göre çalıştırılmaları, bu arada savaş, yangın ve deprem gibi olağanüstü durumlarda gerek duyulan çalıştırma biçimleri için istisna tanınır.

No. 87: Örgütlenme Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması Sözleşmesi

Bütün işçi ve işverenlerin, önceden izin almaksızın ve serbestçe kendi örgütlerini kurma ve bu örgütlene katılma haklarını güvence altına almakta ve bu örgütlerin resmi görevlilerin müdahalelerinden bağımsız serbestçe işlev görebilmelerini sağlayacak güvenceler getirir.

No.98: Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı Sözleşmesi

Sendika ayrımcılığı gözetilmesine, farklı kesimlerin örgütlerinin birbirlerinin çalışmalarına müdahale etmelerine karşı ve toplu sözleşme düzeninin geliştirilmesine yönelik önlemler getirmektedir.

No.100: Eşit Ücret Sözleşmesi

Erkek ve kadınların, eşit işlerde eşit ücret ve sosyal haklara sahip olmalarını öngörmektedir.

No. 105: Zorla Çalıştırmanın Yasaklanması Sözleşmesi

Zorla ya da zorunlu çalıştırmanın herhangi bir biçiminin siyasal zorlama ve eğitime, siyasal ya da ideolojik görüşlerin açıklanması nedeniyle cezalandırma, işgücünü harekete geçirme, çalışma disiplinini sağlama, ayrımcılık ve grevi katılanları cezalandırma aracı olarak kullanılmasını yasaklamaktadır.

No. 111: Ayrımcılık (İstihdam ve Meslek) Sözleşmesi

İş verme, eğitim ve çalışma koşullarının düzenlenmesinde ırk, renk, cinsiyet,din, siyasal görüş, ulusal kimlik ve sosyal köken temelinde ayrımcılık yapılmasının ulusal politikalarla önlenmesi, fırsat ve uygulama alanında eşitliği geliştirme çağrısında bulunmaktadır.

No. 119: Makinaların Gerekli Korunma Tertibatı İle Teçhizine Dair Sözleşme

Makinaların muharrik kısımları üzerinde çıkıntı yapan ve hareket halinde iken bunlarla temas haline geçen şahıslar için de tehlikeli olduğu, yetkili makam tarafından tayin edilen bütün vidalar, civatalar ve anahtarlar, mümasil diğer parçalar bu tehlikeleri önleyecek şekilde imal edilecek, içeri alınacak ya da kapatılacaktır.

No. 138: Asgari Yaş Sözleşmesi (1973)

İşe kabulde asgari yaşı zorunlu temel eğitimin tamamlandığı yaştan daha düşük olamayacağını öngörerek çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır.

No.155: İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ VE ÇALIŞMA ORTAMINA İLİŞKİN 155 SAYILI SÖZLEŞME

Her üye, ulusal koşullar ve uygulamaya göre ve en fazla temsil kabiliyetine sahip işçi ve işveren kuruluşlarına danışarak iş güvenliği, iş sağlığı ve çalışma ortamına ilişkin tutarlı bir ulusal politika geliştirecek, uygulayacak ve periyodik olarak gözden geçirecektir.

No:161:İŞ SAĞLIĞI HİZMETLERİNE İLİŞKİN 161 SAYILI ILO SÖZLEŞMESİ

Her Üye, bütün ekonomik faaliyet dallarında ve tüm işletmelerde , kamu sektörü ve üretim kooperatifleri üyelerini de kapsayan, bütün işçiler için, iş sağlığı hizmetlerini sürekli bir şekilde geliştirmeyi üstlenir. Sağlanan hizmet, işletmelerin kendine has risklerini karşılamaya yeterli ve uygun olmalıdır.

NO. 187: SAYILI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİ GELİŞTİRME ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ

Bu Sözleşmeyi onaylayan her üye, en fazla temsil kabiliyetine sahip işçi ve işveren

- kuruluşlarının temsilcilerine danışarak, ulusal politika, ulusal
- sistem ve ulusal program
- geliştirme yoluyla iş kazalarını, meslek hastalıklarını ve ölümleri önlemek için iş sağlığı ve
- güvenliğinin sürekli geliştirilmesine katkıda bulunacaktır